40–50 cm deep were discovered at the road site. In places, after removing the gravel, a layer of mixed black earth, which contained a small bronze axe from the late Bronze Age (Fig. 3), several 17th-century coins, and a small number of 16th–20th-century finds, was unearthed.

ŠEDUVA

Bronius Dakanis, Ilona Vaškevičiūtė

Tyrimai Raguvėlės ir Progimnazijos gatvėse

Šeduvos senamiesčio Progimnazijos ir Raguvėlės gatvėse tyrimai vykdyti per 10 etapų, derinant tyrimus su komunikacijų šulinių įrengimo darbais. Iš viso Progimnazijos ir Raguvėlės gatvėse 12 vietų ištirtas 105 m² bendras plotas: Progimnazijos gatvėje 8 vietose 65,2 m² – 10 m² (2x5 m) plotas 1 tarp namų 13 ir 15; 4,95 m² (1,8x2,75 m) plotas 3 Progimnazijos ir Margalio gatvių sankryžoje; 3 m² (1,5x2 m) plotas 5 tarp namų 9 ir 11, ties namo 10 PR kampu; 4,5 m² (1,5x3 m) plotas 6 prie sankryžos su Panevėžio gatve; 8,75 m² (2,5x3,5 m) plotas 9 ties namu 7; 12 m² (2x6 m) plotas 10 ties namu 1; 12 m² (2x6 m) plotas 11 prie įvažiavimo į Šeduvos gaisrinės kiemą; 10 m² (2x5 m) plotas 12 ties namu 3. Raguvėlės gatvėje 4 vietose ištirtas bendras 39,89 m² plotas – 18 m² (4x4,5 m) plotas 2 į Š nuo Raguvėlės gatvės Š dalies; 7,74 m² (1,8x4,3 m) plotas 4 Raguvėlės gatvės PV gale, 43 m į ŠR nuo Kėdainių gatvės; 5,4 m² (1,8x3 m) plotas 7 ties gatvės vidurine dalimi, už posūkio link Kėdainių gatvės, ties namu 5; 8,75 m² (2,5x3,5 m) plotas 8, kastas 10 m į ŠR nuo ištirto ploto 4.

Šurfo 1, kasto labai žemoje vietoje, V gale, 1–1,7 m gylyje aptikta *šulinio* liekanų. Jis rėstas iš apačioje įleistų vertikalių 19 cm skersmens rąstų, kurių iš V pusės šurfe per 40 cm ilgį buvo 3, o iš P – suklotų horizontalių, atremiant juos į vertikalius. Horizontalaus rąsto likę tik 75 cm, kito dalis sunaikinta kasant tranšėją. Šulinys įrengtas kasant platesnę nei pats rentinys duobę, nes už rentinio yra apie 20 cm grunto – įžemio perkasimas. Šulinio liekanų viršuje jis daugiau kaip 50 cm pločio, apačioje – 20 cm. Šulinio vidus užsipildęs durpinga juoda žeme. Žemės sluoksnyje aptikti tik keli vėlyvi radiniai: glazūruotos lėkštės pakraštėlio šukė, dugnelis, čerpės duženos. Šulinio apačioje, virš įžemio rastos 4 žiesto puodo šukės, iš kurių 2 sudaro didelę puodo, galinčio būti ankstyvesnio už šurfe buvusiame pirminiame žemės paviršiuje aptiktą keramiką, viršaus su šonu dalį. Kalkių sluoksnis, supiltas įrengiamo šulinio duobės aplinkoje, apačioje ir šlaituose, matyt, atitiko to meto sanitarijos reikalavimus (toliau nuo šulinio rentinio, 60 cm į PV kalkių sluoksnio nebėra). Buvusi duobė prie šulinio, užsipildžiusi aplinkine žeme, rodytų, jog jis labiau buvo skirtas gyvuliams girdyti.

Šurfuose 2 ir 3 jokių senesnių dirbinių nerasta. ***Šurfe 4,*** žemių su griuvenomis sluoksnyje rasta kabė, fabriko gamybos vinių, galąstuvo dalis, žiestų puodų šukių, stiklo taurelės kojelės apačia ir kitokių dirbinių, iš kurių pakraštėlio šukė su įgaubta briaunele turėtų būti ankstyvesnė, XVII a. Radiniai, be abejo, pateko iš miesto tiesiant kelią, vėliau padarytą gatvele. ***Šurfe 5*** maišytose žemėse surastos kelios geležinių dirbinių liekanos, 2 puodų ir stiklinės šukės bei kalvio darbo vinis. ***Šurfe 6,*** juodos degėsingos žemės sluoksnyje, kurio storis 95 cm, rasta gyvūnų kaulų, o sluoksnio apačioje – medienos bei žabų liekanų. Šurfo juo-

dos žemės sluoksnyje aptikta žiestų puodų, butelių ir lango stiklo šukių, kurių dalis datuojama ir XVII a.

Šurfe 7, viršutiniame žemės su smėliu ir plytgaliais sluoksnyje, prasidedančiame 23–28 cm gylyje, aptiktas kalvio darbo lango kampo apkalas – vyris, geležies juosta, sulenkta kampu, molinių ir fajanso lėkščių šukių, odos atraižų, o degėsingos juodos žemės ir žemės su smėliu (virš apatinio žemės sluoksnio) sluoksnyje – spynos liežuvėlis, glazūruoto puodo dugnelis ir dvi šukės, bato odinis padas. Apatinio žemės sluoksnio paviršiuje rasta ankstyvesnių žiestų puodų šukių, iš kurių viena – pakraštėlio, degęs akmuo. ***Šurfe 8*** 57–94 cm gylyje 15–45 cm storiu tęsėsi labai juoda, šlapia, degėsinga žemė su organika – durpžemiu ir medienos bei pavienių žabų liekanomis. Žemės sluoksnyje rasta keletas žiestų puodų šukių. ***Šurfo 9*** žemutiniuose sluoksniuose rasta daug molio tinko, pasagvinė, ankstyvo žiesto puodo šukė, puošta nesimetrišku bangelių ir įstrižų įkartėlių ornamentu, kelios glazūruotų puodų šukės. Rasta ir vėlesnių indų šukių – puodo ir stiklinio butelio dugneliai, dugnelių ir pakraštėlių. Pačiame šurfo ŠV kampe virš įžemio išlikusiame nesumaišytame žemės sluoksnyje rastos 2 fabriko gamybos vinys, žiestų indų 4 pakraštėlių (viena su ąselės liekana) ir dugnelio šukės, lėkštės dalis. ***Šurfe 10***, maždaug 1,7–2,25 m gylyje buvo išlikę nesuardyti sluoksniai. Čia po asfalto (4,5 cm) ir žvyro (2–10 cm) sluoksniais buvo senoji gatvė. Išlikę grindinio akmenys 14x20, 11x18 ir 9x15 cm dydžio, sukrauti storame 44–56 cm smėlio sluoksnyje. Giliau, 1,12–1,14 m gylyje, kultūrinis sluoksnis natūraliai perėjo į įžemį – švarų šviesiai geltoną smėlį. Žemės su smėliu sluoksnyje virš įžemio rasta daug žiestų puodų smulkių šukių, iš kurių nemažai nuo pakraštėlių ir dugnelių (23 vienetai) bei 3 ąselių fragmentai. Virš žemutinio plytų duženų molio sluoksnio rastos dviejų puodų dugnelių šukės ir kitokie radiniai. Tarp plytų duženų sluoksnių aptikta puodų ir fajanso lėkščių šukių, iš kurių 11 – nuo pakraštėlių ir dugnelio, o iš žemės sluoksnio apatinės pilkesnės dalies – 5 pakraštėlių ir dugnelių šukės. Įvairaus laikotarpio dirbinių fragmentų rasta ir maišytuose grunto sluoksniuose. Įsiterpusiame į sumaišytą gruntą kultūriniame sluoksnyje dar aptikta bato pasagėlė ir ankstyvo plokštinio koklio, puošto augaliniu ornamentu, šukė. ***Šurfo 11*** kultūriniame sluoksnyje rastas geležinis vyris bei žiestų puodų šukių. ***Šurfo 12*** kultūriniame sluoksnyje – juodoje žemėje – rasta plomba, 2 ankstyvų žiestų puodų pakraštėlių šukės (jų briaunelės išplatėja į išorę, viršuje yra įdubimas), geltonos molio masės puodo dugnelio šukė, šlakas. Šiame šurfe ir į P nuo jo, už 11 m nuo tirto šurfo 9 kultūriniai sluoksniai susiformavę virš smėlio įžemio, pakilumoje. Tai senamiesčio kultūrinio sluoksnio R pakraštys.

Tyrimais nustatyta, kad Progimnazijos gatvės Š gale, arčiau Panevėžio gatvės Šeduvos senamiesčio kultūrinis sluoksnis tęsiasi iki 1,8 m gylio. Iki 1,9 m gylio kultūrinis sluoksnis yra ir Progimnazijos gatvės Š dalyje, kalvelėje. Čia aptikta ankstyviausia Šeduvos gyvenvietės vieta – rasta keramikos, puoštos ankstyvuoju banguotiniu ornamentu, ir kitų radinių, datuojamų XV–XVI a.

Raguvėlės gatvėje kultūrinis sluoksnis yra iki 1,5 m gylio, tačiau čia jis atvežtas ir supiltas iš kitos senamiesčio vietos kartu su griuvenomis, paaukštinant gatvę žemoje jos aplinkoje. Tyrimų metu atidengtas Šeduvos senamiesčio vietos kultūrinis sluoksnis su archeologiniais radiniais datuojamas II tūkst. II puse. Rasta to

laikotarpio dirbinių. Viduryje dabartinės Progimnazijos gatvės tirtame plote 1 aptiktas medinis ręstas šulinys su XVII a. keramika jo dugne.

The excavations on Raguvėlės and Progimnazijos Streets

The excavations on Raguvėlės and Progimnazijos Streets in Šeduva Old Town were conducted in ten stages, co-ordinating the excavations with the installation of utility line wells. A total of 105 m^2 were excavated at 12 sites on Raguvėlės and Progimnazijos Streets: 65.2 m^2 at eight sites on Progimnazijos Street and 39.89 m^2 at four sites on Raguvėlės Street.

The excavations established that closer to Panevėžio Street in the N end of Progimnazijos Street, the Šeduva Old Town cultural layer continues to a depth of 1.8 m. A cultural layer up to 1.9 m deep also exists in the N end of Progimnazijos Street and on the hill. On the basis of ceramics decorated with early wavy designs and other finds dating to the 15th–16th that were found here, this is earliest inhabitation site discovered in Šeduva to date.

The cultural layer on Raguvėlės Street is up to 1.5 m deep, but here it is a fill layer brought in together with rubble from other Old Town sites in order to raise the street level in this low area. A eduva Old Town cultural layer with finds dating to the second half of the 2nd millennium was unearthed during the excavation. A wooden log well with 17th-century ceramics at the bottom was discovered in area 1 excavated in the carriageway of Progimnazijos Street.

Vilnius Morkūnas, Bronius Dakanis

Tyrimai Niauduvos pakrantėje, Vilniaus gatvėje 6A

2009 m. ISS atliko elektros kabelio tiesimo į Šeduvos Vilniaus gatvės pastatą 6A vietos, patenkančios į kultūros paveldo objekto, turinčio archeologinę ir urbanistinę vertę, ribas, žvalgomuosius archeologinius tyrimus. Tyrimai vykdyti saugomos teritorijos vidurinės dalies Š pakraštyje, 40–90 m į ŠV nuo Laisvės aikštės, į ŠR nuo Vilniaus gatvės, aukštesnėje už aplinką Niauduvos dešiniojoje pakrantėje. Tirta pakilumos, kurios centras yra Laisvės aikštės ŠV dalis, Š pakraštyje ir jos šlaite, sode-parke. Už 70–100 m į ŠV stovi Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia (manoma, jog Šeduvos parapija įkurta ir pirmoji medinė bažnyčia pastatyta 1512 m.). Tyrimų vietoje pakilumos ŠV šlaitas yra iki 1 m (prie Vilniaus gatvės) – 2,5 m (arčiau upės) aukščio. Aukščiausia jos vieta yra tarp Vilniaus gatvės namų 4 ir 6, įrengto alpinariumo vietoje. Nurodoma, jog tiesiant komunikacijas Šeduvos globos namų kieme, buvę iškasta žmonių kaulų (Lauros Prascevičiūtės duomenys).

Pagal tyrimų projektą, elektros kabelio tiesimo vietoje nuo Vilniaus gatvės pastato 1 (Šaulių namai) link rekonstruojamo pastato 6A (suprojektuotas neįgaliųjų dienos užimtumo centras) galimose vietose, šalia jau nutiestų įvairių komunikacijų linijų, iki įžemio – molingo smėlio, 46–74 cm gylyje ištirti 3 pasaulio šalių kryptimis orientuoti 1,5x1,5 dydžio šurfai, o elektros kabelio po Vilniaus gatve pravedimo vietoje, į ŠV nuo gatvės, ties jos namu 4 (Šeduvos globos namai) fiksuota kasta 0,5x2 m dydžio pailga ŠR–PV kryptimi